

Н.В. Рудавка,
аспірант Інституту економіко-правових досліджень НАН України,
м. Горлівка

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ІНВЕСТИЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ м. ГОРЛІВКИ

Незначна ефективність здійснюваних у сучасних умовах структурних перетворень економічної системи шахтарських міст у багатьох випадках пов'язана з недостатньою розробленістю наукових засад щодо комплексної оцінки інвестиційного потенціалу території, визначення перспективних сфер діяльності, залучення різних інструментів їх підтримки, та обмеженістю фінансування соціальної інфраструктури за рахунок приватного капіталу.

Прагнення вивести економіку на траєкторію стійкого підйому повинно ставити завдання багаторазового підвищення інвестиційної активності й освоєння базових технологій інноваційного укладу, а також пошуку шляхів модернізації підприємств, їх технологічного переозброєння відповідно з вищими досягненнями науково-технічного прогресу, освоєння сучасних форм організації виробництва, поліпшення на цій основі ефективності та конкурентоспроможності [1].

У вітчизняній науковій думці проблематика підвищення ефективності функціонування господарського комплексу шахтарських міст, умови поліпшення інвестиційної привабливості містоутворюючих галузей не знаходять особливої уваги, хоча результати досліджень щодо напрямків стратегічних підходів розвитку вугледобувної галузі, підтримки державою залучення іноземних інвестицій є ключовими. В існуючих умовах сформувалися дві наукові течії щодо залучення іноземних інвестицій. Одна з них передбачає негативні наслідки для розвитку вітчизняної економічної системи. Представники цієї теорії М.Ф. Тимчук, О.В. Гаврилов, Д.А. Єндовіцький вважають, що динаміка структури іноземних інвестицій характеризується націленістю на використання економічних переваг накопиченого й сформульованого потенціалу, крім того, трансферт частини прибутків за кордон призведе до витіснення з ринку внутрішніх виробників та постачальників, збільшить залежність економіки від іноземного капіталу, відобразиться на скороченні податкових надходжень до бюджету. Інші науковці А.І. Сухоруков, А.А. Пересада, В.І. Федоренко, С.А. Буткевич, Л.О. Бакаєв, Г.М. Івашина є прихильниками залучення іноземного капіталу в умовах гострої нестачі фінансових ресурсів і сучасних технологій.

На нашу думку, незважаючи на вищі наведені

суперечливості, найбільш масштабне та динамічне зростання економічної системи можливе за рахунок диверсифікації капітальних галузевих вкладень, залучення інвестицій для прискорення інноваційного розвитку.

Метою статті є розробка методики, яка дозволяє комплексно оцінити інвестиційну привабливість галузей господарського комплексу для визначення перспектив та тенденцій структурних зрушень у промисловій сфері м. Горлівки.

В умовах ринкової трансформації у найближчій і середньостроковій перспективі на шляху досягнення високих і стійких темпів економічного зростання виникає необхідність диверсифікації структури господарського комплексу. Тому найбільш діючим підходом є раціональність перерозподілу капіталів з нерентабельних секторів у прогресивні галузі, зростання привабливості інвестицій як джерела фінансування технологічної модернізації підприємств. Реалізація «сценарію прискореної диверсифікації» передбачає використання двох можливих варіантів: 1) створення ефективних економічних стимулів для добровільного перерахування фінансових ресурсів з прогресивних галузей у невиробничу сферу; 2) зрівняння норми віддачі на капітал у промислових і непромислових секторах шляхом перерозподілу фіскального навантаження.

З урахуванням об'єктивних економічних інтересів розвитку м. Горлівки щодо інтенсифікації промисловості дієвим механізмом є формування міжгалузевої динамічної моделі, за допомогою класифікації і агрегування галузей господарського комплексу (табл. 1). Ця модель складається з двох підсистем — традиційної, до якої відносяться вугільна промисловість і взаємопов'язані з нею галузі, та перспективної, яка є новим імпульсом розвитку економічної системи міста.

Згідно з отриманими значеннями, підвищення технічного рівня традиційних галузей міста потребує радикального реформування діючих структур та механізмів їх управління. Здійснення технологічних інновацій при сучасному рівні економічного розвитку виходить за межі окремих галузей і носить міжгалузевий характер. Провідним завданням і передумовою стабільного функціонування промислової системи є

Таблиця 1

Прогнозні темпи росту продуктивності виробництва (у %)

Найменування галузей	Роки				
	2009	2010	2011	2012	2013
Традиційні					
Вугільна промисловість	53,8	51,1	48,04	44,43	40,37
Металургія і оброблення металу	39,70	37,75	35,49	32,91	30,01
Енергетика	6,08	5,01	4,03	3,14	2,32
Перспективні					
Машинобудування	74,80	81,42	88,03	94,64	101,2
Хімічна промисловість	70,07	73,29	76,21	78,87	81,31
Виробництво будівельних матеріалів	3,02	3,11	3,18	3,25	3,31
Легка промисловість	1,51	1,55	1,59	1,62	1,66
Харчова промисловість	24,41	25,22	26	26,7	27,32
Інші галузі	32,65	32,79	32,92	33,04	33,14

Таблиця 2

Матриця стандартизованих значень

Найменування галузей	Прогнозні періоди					R ²	Ранг	Зони інвестиційної привабливості
	2009	2010	2011	2012	2013			
Вугільна промисловість	1	0,949	0,893	0,826	0,750	3,943	6	2
Машинобудування	0,739	0,804	0,869	0,935	1	3,8215	8	3
Металургія та оброблення металу	1	0,951	0,894	0,829	0,756	3,9615	7	3
Хімічна промисловість	0,862	0,901	0,937	0,969	1	4,372	2	1
Виробництво будівельних матеріалів	0,912	0,939	0,961	0,982	1	4,600	5	2
Легка промисловість	0,909	0,933	0,958	0,976	1	4,567	3	1
Харчова промисловість	0,893	0,923	0,952	0,977	1	4,5093	4	2
Виробництво енергетики	1	0,824	0,663	0,516	0,382	2,5289	9	3
Інші галузі	0,985	0,989	0,993	0,997	1	4,928	1	1

створення реальної технології вуглеенергетичного виробництва нового техніко-економічного рівня за рахунок інтеграції електро- та теплоенергетики. Тенденції розвитку енергетики характеризують, що споживання вугільної продукції визначається двома пріоритет-

ними напрямками — на виробництво коксу й електроенергії, що складає майже 75% загального обсягу добування. Подальший розвиток металургії, енергетики, інших галузей матеріального виробництва і соціальної сфери визначають постійний попит на коксів-

Таблиця 3

Результати моніторингу інвестиційної привабливості господарського комплексу міста

Зони інвестиційної привабливості	Перспективи інвестиційної позиції
Зона високої інвестиційної привабливості	1. Інші галузі
	2. Легка промисловість
	3. Хімічна промисловість
Зона середньої інвестиційної привабливості	4. Харчова промисловість
	5. Виробництво будівельних матеріалів
	6. Машинобудування
Зона низької інвестиційної привабливості	7. Виробництво та розподілення електроенергії
	8. Вугільна промисловість
	9. Металургія та оброблення металу

Таблиця 4

Матриця перспективних надходжень інвестиційних ресурсів у галузі господарського комплексу «позиція — потенціал»

	Сильна інвестиційна позиція	Слабка інвестиційна позиція
Високий інвестиційний потенціал	«Зірки» 1. Інші галузі. 2. Легка промисловість. 3. Хімічна промисловість	«Претенденти» 1. Харчова промисловість. 2. Виробництво будівельних матеріалів
Низький інвестиційний потенціал	«Позиція дійної корови» 1. Машинобудування. 2. Вугільна промисловість	«Аутсайтери» 1. Виробництво і розподілення електроенергії. 2. Металургія та оброблення металу.

не вугілля й зростання високими темпами попиту на енергетичний. Тому, стратегічне функціонування вугільних підприємств пов'язане зі стабілізацією за рахунок впровадження нетрадиційних механізмів спрямованих на застосування диверсифікаційних схем розвитку, модернізації всіх ланок технологічних ланцюгів енерговиробництва. Інноваційний розвиток діючих вугільних підприємств має здійснюватися шляхом використання технологічних нововведень у місці видобування, переробки й реалізації корисних побіжних компонентів вугледобування: газу метану, будматеріалів,

алюмосилікатів, рідкісних металів тощо. У цьому плані дуже важливе перепрофілювання виробничих потужностей на переробку низькосортних вуглевмісних ресурсів термохімічним методом на рідкі й газоподібні продукти з подальшим отриманням на їх основі палива для моторів і котельних, а також найцінніших видів хімічної продукції.

Вирішення проблем даних галузей можливе за рахунок державних капіталовкладень передбачених на розвиток виробництва, надання підприємствам податкових пільг у вигляді інвестиційних кредитів, спрямо-

ваних на технічне оновлення, реконструкцію та модернізацію технологічних процесів.

Розвиток перспективних галузей господарського комплексу пов'язаний зі швидким обігом капіталів та незначним рівнем фондомісткості, що надає можливість отримання ефекту за рахунок прискореної окупності інвестицій. Для цього використовується метод ранжування, згідно з прогнозними значеннями формується шкала оцінки показників галузей економічної системи міста (табл. 2).

Система ранжування галузей господарського комплексу складається з наступних трьох груп: 1) група з найбільшою інвестиційною привабливістю; 2) група з середньою інвестиційною привабливістю; 3) група з низкою інвестиційною привабливістю.

Результати моніторингу інвестиційної привабливості галузей м. Горлівки наведено в табл. 3.

Вибір форм і методів інвестиційної підтримки галузей господарського комплексу міста залежить від прийнятої узгодженої інноваційної політики в умовах твердого лімітування зовнішніх і внутрішніх джерел фінансових ресурсів. Тому, для галузей, які приводять активну адаптацію (на інновацій основі), економічна рецесія початкових стадій ринкових перетворень змінюється зростанням частки на ринку, збільшенням рівня прибутків, що відповідає інтересам інвесторів.

Для галузей, що використовують пасивну адаптацію до ринкових умов найбільш оптимальним підходом є використання механізму захисної реакції, що забезпечує їх виживання в умовах кризи, але не забезпечує перспективні напрямки розвитку (табл. 4).

Одним з першочергових напрямків у питанні підвищення інвестиційної привабливості галузей господарського комплексу міста є проблема вдосконалення технологічної структури, для розв'язання якої необхідна реалізація таких заходів:

— орієнтація на збільшення масштабів і розширення складу перспективних технологій, особливо на серединних та заключних стадіях виробничого циклу,

що забезпечують зростання доданої вартості первинних ресурсів;

— ліквідація втрат ресурсів (сировинних, енергетичних, трудових) через неузгодженість між компонентами технологій, яка можлива шляхом модернізації діючих потужностей на основі впровадження інновацій, пов'язаних з попередніми й наступними нововведеннями;

— зміна економічної політики в напрямках поліпшення інвестиційної привабливості для підприємств пов'язаних з кінцевими стадіями технологічних циклів.

Таким чином, ефективне функціонування економічної системи міста, у нових умовах господарювання, залежить від адекватних змін галузевої і товарної структури виробництва, формування матеріальної бази щодо впровадження прогресивних нововведень у промисловій галузі, яка передбачає перехід до масового виробництва нових видів споживчих товарів, засобів і предметів праці з якісно новими властивостями для входження у глобальний економічний простір. Удосконалення механізмів функціонування перспективних галузей здійснюється з метою закріплення та завоювання позицій на ринках, що залежить від концентрації трудових, грошових і матеріальних ресурсів, науково-технічних рішень, купівлі ліцензій з відпрацьованим механізмом державного впливу.

Література

1. **Александрова В.П.** Інноваційний розвиток економіки та напрямки його прискорення. — К.: ІЕП НАН України, 2002. — 77 с.
2. **Свиридова Н.В.** Рейтинг фінансового состояния организаций // Финансы. — 2006. — № 3. — С. 58—59.
3. **Забродский В.А., Кизим Н.А.** и др. Региональное управление. Методология и моделирование. — Х.: Основа, 1991. — 96 с.
4. **Гриньов А.В.** Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління. — Х.: ВД «ІНЖЕК», 2003. — 308 с.